

Міністерство освіти і науки України
Мукачівський державний університет
Департамент економічного та регіонального розвитку,
торгівлі, залучення інвестицій, забезпечення виконання
державних програм та контролю за їх виконанням Закарпатської ОДА
Гуманітарно-природничий університет ім. Я. Длугоша (м. Ченстохова Польща)
Вища школа лінгвістична (м. Ченстохова Польща)
Пряшівський університет (Словаччина)
Ніредьгазький Університет (Угорщина)

*Весь світ з вами,
якщо ви з нами !*

*Міжнародний та національний досвід
суспільно-географічного розвитку туристичної галузі в умовах
євроінтеграції*

м. Мукачево

Міністерство освіти і науки України
Мукачівський державний університет
Департамент економічного та регіонального розвитку,
торгівлі, залучення інвестицій, забезпечення виконання
державних програм та контролю за їх виконанням Закарпатської ОДА
Гуманітарно-природничий університет ім. Я. Длугоша (м. Ченстохова Польща)
Вища школа лінгвістична (м. Ченстохова Польща)
Пряшівський університет (Словаччина)
Ніредьгазький Університет (Угорщина)

***Міжнародний та національний досвід
суспільно-географічного розвитку туристичної галузі
в умовах євроінтеграції***

***Тези доповідей
Міжнародної науково-практичної конференції
29 жовтня 2021 року***

Мукачево 2021

УДК 338.486:91(477:4)(043.2)
М 58

*Рекомендовано до поширення через мережу Інтернет Науково-технічною радою Мукачівського державного університету
(протокол № 4 від 18 листопада 2021 р.)*

*Рекомендовано до поширення через мережу Інтернет
Вченою радою Мукачівського державного університету
(протокол № 8 від 25 листопада 2021 р.)*

Відповідальний за випуск – доктор географічних наук, доцент Смочко Н.М.

Редакційна колегія: Щербан Т.Д. – д.психол.н., професор (голова); Гоблик В.В. – д.е.н., професор; Смочко Н.М. – д.геогр.н., доц.; Папп В.В. – д.е.н., проф., Медвідь Л.І. – к.е.н., ст. викл.; П’ятка Н.С. – к.е.н., ст. викл.; Кампов Н.С. – ст. викл.; Цупанич О.І. – провідний фахівець кафедри.

У збірнику тез висвітлюються погляди науковців, аспірантів, слухачів магістратури, представників підприємницьких структур на актуальні проблеми суспільно-географічного розвитку туристичної галузі в умовах євроінтеграції. Тематика конференції охоплює наукові, освітні та практичні аспекти суспільно-географічного розвитку туристичної галузі у контексті інтегрування України в європейський економічний простір.

М 58

Міжнародний та національний досвід суспільно-географічного розвитку туристичної галузі в умовах євроінтеграції: тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції / ред. кол.: Т.Д. Щербан (гол.) та ін. – Мукачево: РВВ МДУ, 2021.– 122 с.

Матеріали подано в авторській редакції. Автори опублікованих матеріалів відповідають за точність наведених фактів, цитат, власних імен, статистичних матеріалів та інших відомостей. Погляди редколегії не завжди збігаються з позиціями авторів

© Мукачівський державний університет, 2021

регулювання поверхневого стоку. Особливої оцінки потребує діяльність щодо виявлення специфічної біологічної структури ландшафту, захисту місць природної локалізації рослин і тварин. Таким чином, створюються біотопи, які є екологічним каркасом ландшафтів для збереження їх біологічної структури не лише на локальному, але й на регіональному рівні.

Список використаних джерел:

1. Гуцуляк В.М. Ландшафтознавство: Теорія і практика / В.М. Гуцуляк / Навчальний посібник. – Чернівці: Книги XXI, 2008.- 168 с.
2. Європейська ландшафтна конвенція // Сайт «Ліга-закон». Інтернет ресурс: <http://parusconsultant.com/?doc=02WCZBB216>
3. Ісаченко А.Г. Методи прикладних ландшафтних досліджень / А.Г. Ісаченко – Л, 1980.- 220 с.

УДК 37.013:908"1920/1930"(477.87) Козьмінова (045)

Малець О. О.

Мукачівський державний університет

м. Мукачево

malecolesandr@ukr.net

Малець Н.Б.

Ужгородський національний університет

м. Ужгород

ІСТОРИКО-ГЕОГРАФІЧНИЙ АНАЛІЗ КРАЄЗНАВСТВА ПІДКАРПАТСЬКОЇ РУСІ 20-30-х рр. ХХ ст. У ПРАЦЯХ АМЕЛІЇ КОЗЬМІНОВОЇ

Історико-географічні дослідження Підкарпатської Русі др. пол. ХІХ століття висвітлені у працях Тиводара Легоцького. З входженням Підкарпатської Русі до складу Чехословацької Республіки з 1919 р. інтерес до нашого краю актуалізувався. Вагомий внесок у краєзнавчі дослідження сучасного Закарпаття зробила А.Козьмінова у своїй монографії «Підкарпатська Русь. Робота та життя людей у культурній, економічній та етнографічній сферах».

Після створення Чехословацької Республіки в 1918 році Міністерство школи та національної освіти А. Козьмінова була відправлена до Словаччини, щоб навчати вчителів викладати курс шиття та вишивання. Під час свого перебування у Підкарпатській Русі Амалія зацікавилась фольклором її мешканців та культурно-економічним життям краю. Як одна з перших жінок, вона використовувала фотографію, щоб документувати важке побутове життя

та святкові обряди, які на той час у значній мірі були екзотичні, але не зовсім безпечні. Результатом її досліджень стала монографія «Підкарпатська Русь. Робота та життя людей у культурній, економічній та етнографічній сферах», що вийшла друком у 1922 році у Празі на 125 сторінках великого формату з рядом креслень та фотографій, а також прикріплених красивих кольорових видів народних костюмів та вишивки. Етнографічні дослідження високо оцінені фахівцями.

Основні тези у вищезгаданій праці А.Козьмінової щодо історії заселення, життя та побуту краю. До важких проблем у соціальному і господарському становищі населення Підкарпатської Русі вона відносить наслідки першої світової війни [2;5].

Найважче життя у всіх Карпатах у лемківських землях є на кордоні з Галичиною. Тут села розташовані високо в горах, часто без всякої ліпшої вигоди (комунікації), точні документи доводять, яка страшна і загальновідома тактика була попереднього часу, направлена до однієї цілі: морального і фізичного знищення, яка приводила до загибелі народу. Такі міри і така мета була направлена на всю Підкарпатську Русь. Якщо ця частина не належала б до нашої держави, то «невідомий материк» - став би загадкою і про нього ніхто б не знав. Відомості про край були завжди уривчастими, найчастіше потрапляли від солдатів, і то лише тоді, коли світова війна досягла (фронт) північної частини Угорщини [3;7].

Саме м. Ужгород сьогодні головне місто Підкарпатської Русі. На Ужгород здавна робив вплив словацький світ, але нам здалося що ми в чужому морі. Такого сильного гноблення і приниження доведено мадярами – скрита від нас найдавніша вітка руського народу. Підкарпатська Русь є споконвіку Батьківщиною слов'янських елементів малоросійської мови, яку за тисячу років не знищила в народі деспотична і шовіністична попередня влада.

Досліджуючи осілість і розселення руського народу під Карпатами, зокрема, стародавніх записок «Літопису Київського», які вчать нас, що всі руські виникли на Дніпрі, де виникли і об'єднались у праслав'ян.

Праслав'яни – народ слов'янський, від прадавня були розселені в долинах над Карпатами, від ріки Дніпра і аж до ріки Вісли. На великому просторі вони жили осідло, поділені на різні племена. Від чужих відомі були тоді: Венеди-Вініди чи Вени, як на сьогодні іменують руських. Карпатські гори звали тоді Гори Венедські. Праслав'яни в межах свого розселення з часом так розрослися, що почали заселяти пусті землі на північ, захід і південь. На захід заселяють землі аж до ріки Одри, до Балтійського моря, а далі на Лаби, за нею ж розселилися до Шутави. На північ розселилися праслав'яни до фінських племен, як під їх натиском відступили аж за ріку Оку. На півдні заселили

понижся Чорного моря, поріччя Дунаю та Балкан, і вгору до Румунії, пізніше Угорщину. Рух праслав'ян відбувся в добу, коли в Європі були переселення та йшов процес боротьби народів за панування (владу) [3;10]. Досліджуючи історію заселення Карпато-Дунайської низовини А. Козьмінова зазначає, що осілість древніх слов'ян на Дунаї в Панонії не була спокійною. За декілька віків перед народженням Христа мусили тут вони поступитися гальським племенам і пізніше римським військам і відступити вище під Карпати, чим була викликана традиція, що колиска старих слов'ян існувала не на Дніпрі, а на Дунаї. Це свідчить про те, що старі слов'яни відтіснені під Карпати, стали найстарішими жителями того краю, що визнає і Анонім хроніки Угорців [1, с. 3-5].

Потім руські заселили землі племен слов'ян в області Ільменського озера на північних землях. Племена кривичів (латиші) по сьогодні називають руських – кривичами, що розселилися на верхів'ях приток Двіни, Дніпра і Волги. Племена Дреговичів осіли у нинішній Білорусії на захід від Двіни. Відповідно племена полян в околицях Києва аж до Тетерева. Дуліби, яких називали ще Бужани, (пізніше Волиняни) розселені були у верхів'ї ріки Бугу. Тіверці і Уличі (з них очевидно походять найстарша частина карпаторусів) розселені були на ріці Дністері і Бузі, а далі аж до Дунаю. Сіверяни жили племенами на Десні, Сеймі і Сулі. Радимичі жили на Соті. Вятичі на Оці. До них потрібно віднести племена сербів і хорватів, які жили (розселились) під Татрами і Карпатами. Землі Руських слов'ян охоплювали тоді територію на півночі за озером Ільменське, на сході за Москву, на південь до ріки Орлу і до моря Чорного. На заході межували по ріці Ненані з чуддю і литвами, по ріці Бугу з ляхськими племенами, потомками поляків. Татри ділили осідлих слов'ян на західні і полабські [1, с. 5-7].

Перепис, дослідження найновішого перепису на Підкарпатській Русі свідчать про те, що тут на 15 грудня 1921 р. [1, с. 16] в землі зареєстровано 604.522 жителів, з них 373. 000 русинів і руських, 19000 чехословаків

103 000 мадярів, 82 000 євреїв, 14 000 румунів, 10 000 німців і 1 000 різних народностей. У відсотковому відношенні слов'ян у Підкарпатській Русі живе в 5%. Значне число мадярів серед жителів у Підкарпатській Русі, але треба брати до уваги запрошених євреїв, теж осілих у цих землях. Число євреїв досягає до 82 000 і вони вважають себе за народ і окрему расу в цих землях [1, с. 17].

Розглядаючи заселення Підкарпатської Русі бачимо, що словацькі племена, сусіди карпаторусів, забігають пасмом в ці землі аж до Ужгороду. В селах Підкарпатської Русі частково в тих, які прилягають до Ужгорода говорять по-словацьки, що спростовує провінціалізмами і мадяризми у мові... Цікавими є описи А. Козьмінової щодо етнографічних груп Підкарпатської Русі. Вона

зазначає, що малоросіяни поселені на півдні Росії ділилися і діляться на різні племена малоруські. Із них найзахідніше осіли у сьогоднішній Підкарпатській Русі і сусідній Галичині. Усі вони з малоруських племен: лемки, бойки, гуцули. Далі відгалуження гуцулів-чевашів, за ними долиняни і крайняці (крайняни) [1, с. 17].

На півночі в шарішській столиці на Словаччині тягнуться осілі у Підкарпатській Русі лемки, що є однією з частин лемків гуцульських, з ними ж мають схоже нареччя і схожі краї. Походження їх імені (назви) зі звуку “лем” на місці «лиш». Довкола Ужжа і по границі, далі вздовж гірських пасем Великих Бескід названі лемки іменують себе верховинцями, за границею цією назвою іменують всіх жителів цих земель, осілих в горах. Русини осіли в долинах рік названих долиняни, долішняки і крайняки.

Верховинці Лемківщини живуть у народі найбідніше. Безграмотність їх майже повна. Життя їх всіх складне і цікаве, стародавнє. Крої і вишивки (орнамент) так оригінальний, що по них напишемо окрему статтю [1, с. 17].

Сусіди лемків, бойки, в горах тягнуться до Підкарпатської Русі з Галичини, з гірських пасм, де вони займають дуже значну частину території. Живуть вони в Карпатах полонинських від Верецького перевалу аж до ріки Терєблї, де граничать з гуцулами. Карпатські бойки самі себе називають верховинцями. Вони цілеспрямованіші і працьовитіші, ніж їх пасивні сусіди лемки. На східних землях мараморошських живуть гуцули, поселені в основному в долині чорної і білої Тиси. Вони є частиною великих племен гуцулів чи покутів, які звідти тягнуться через Чорногїр'я до поріччя Черемоша і, можливо, живуть у всіх областях за межами Підкарпатської Русі. Вони від природи хитрі і обдаровані. Вони є найкультурнішою частиною слов'янського населення в землях. Одяг їх мальовничий. Край в якому вони живуть має чарівну красу. На ріці Терєсва під Карпатами живуть також гуцули-чеваці. За ними на захід, у низинних, більш урожайних землях, живуть долиняни і крайнячі [1, с. 18].

Щодо розселення етнографічних груп тодішньої Підкарпатської Русі А. Козьміна зазначає: «від Перечина на схід живуть долиняни. Над ними, починаючи від Малого Березного живуть підкарпатські верховинці. За ними від Верецького перевалу аж до річки Терєблї в Карпатах живуть бойки, які одночасно називають себе верховинцями. Далі на схід у найвищій частині мараморошських Карпат живуть гуцули з чеваками. Далі на захід «Блаки» з долішняками і крайняками. Найкраще живуть ті, що заселяють південні землі, найродючішу її частину. Їх найбільше зачепила мадяризація [4, с. 191-195]. Заможно живуть і долиняни, які живуть у передгїр'ях, в родючих долинах рік. Порівняльно найгірше живуть горяни-верховинці, їх область заселення лежить

у високих горах. Карпаторуські верховинці – відгалуження галицьких лемків, які з Галичини досягають аж до північної Словаччини і Підкарпатської Русі [1, с. 41].

Список використаних джерел:

1. Amalie Kožmínová. *Podkarpatská Rus: práce a život lidu po stránce kulturní, hospodářské a národopisné* – Praha: vlastním nákladem, 1922
2. Amalie Kožmínová. *Lidové vyšívání křížkové pro školu a dům: barevné předlohy a užité vzory krojové* – sestavila za součinnosti R. Kobosila. Praha: R. Kobosil, 1922
3. Podkarpatská Rus - práce a život lidu* Amalie Kožmínová - Karpatia.cz. www.karpatia.cz [online]. [cit. 2018-03-07]. Dostupné v archivupořízeném dne 2018-03-08. (česky)
4. М.Тиводар. Закарпаття: народознавчі роздуми. – Ужгород: Карпати, 1995. – 203с.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. ПРИРОДНО-РЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ТА ІНФРАСТРУКТУРА ТУРИЗМУ	6
Костащук В.І. Річкова мережа Чернівецької області як чинник розвитку туризму та рекреації.....	6
Кузка Л. М. Інфраструктурне забезпечення Вінницької області як важлива складова розвитку туризму.....	9
Медвідь Л.І., Білак А.В. Гірськолижні курорти Закарпатської області	11
Медвідь Л.І., Ийбер К. Інфраструктура культури та її особливості	14
Поп А.Ю., Медвідь Л.І. Мережа природоохоронних територій Закарпатської області.....	16
П'ятка Н.С., Аветісян А.А. Рекреаційно-туристична привабливість Карпатського регіону.....	20
Смочко Н.М., Магаль Р.О Гідрографічна мережа Закарпатської області та особливості її використання.....	22
Смочко Н.М., Тимошенко Л.О. Система печер «Черлений камінь» як рекреаційно-туристичні спелеоресурси Закарпатської області	27
СЕКЦІЯ 2. СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНІ МОДЕЛІ ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОЇ СФЕРИ РЕГІОНУ	30
Антоненко В.С., Іваниш А. Роль прогнозування в суспільно-географічних дослідженнях території.....	30
Лужанська Т.Ю., Вежел Т. Суспільно-географічні дослідження ландшафтного планування території.....	32
Малець О.О., Малець Н.Б. Історико-географічний аналіз краєзнавства підкарпатської русі 20-30-х рр. ХХ ст. у працях Амелії Козьмінової.....	35
СЕКЦІЯ 3. ПРОМОЦІЙНА ПОЛІТИКА В ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНІЙ СФЕРІ	40
Касинець О.В. Туристичне співробітництво – важлива частина транскордонних відносин Закарпатської області.....	40
Папп В.В., Ключа А.І. Роль транспортно-логістичних систем в туристичній сфері регіону.....	43
СЕКЦІЯ 4. МОНІТОРИНГОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ РЕГІОНУ	46
Байтеряков О., Доган В. Вплив форс-мажорних суспільно-політичних подій на організацію туристичної діяльності.....	46
Молнар-Бабіля Д.І., Лужанська Т.Ю. Моніторингові дослідження як система прогнозування стану навколишнього середовища.....	48
Пасєка С.Р., Бондаренко А.Ю. Розвиток культурно-пізнавального туризму.....	51
Папп В.В., Ачілова Ю.В. Еколого-географічні особливості соціально-економічного розвитку регіону.....	54
Смаль Б.А., Деркач Ю.Ю. Регіональні дослідження питань підвищення якості в індустрії гостинності.....	56
СЕКЦІЯ 5. РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА, МЕНЕДЖМЕНТ ТА МАРКЕТИНГ ТУРИЗМУ	59
Андрусяк Н.С., Аніпко Н.П. Роль архітектурного ансамблю резиденції митрополитів Буковини у формуванні туристичного іміджу міста Чернівці.....	59

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>